

ПРАВНА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ДРОНОВЕ ЗА НЕВОЕННИ ЦЕЛИ

Доц. д.н. Драгомир Кръстев
Висше училище по телекомуникации и пощи

LEGAL REGULATION FOR THE USE OF DRONES FOR NON-MILITARY PURPOSES

Assoc. Prof. DSc. Dragomir Krastev
University of telecommunications and posts

Резюме: *В доклада е разгледана действащата национална и международна нормативна база за използването на безпилотни летателни системи – дронове. Анализирани са основните нормативни актове от българското и европейското законодателство в тази сфера.*

Ключови думи: *дрон, безпилотни летателни системи, регулации*

Abstract: *The manuscript examines the current national and international regulatory framework for the use of unmanned aerial systems - drones. The main normative acts from the Bulgarian and European legislation in this field have been analyzed.*

Key words: *drone, unmanned aerial systems, regulations*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2022.32>

Въведение

Когато през 2013 г. Джеф Безос обявява, че „Амазон“ скоро ще започне да използва октокоптери за доставка на стоки до клиентите, думите му предизвикват фурор. Почти десетилетие по-късно дроновете стават все по-популярни и все по-масово навлизат в нашия живот. Те предлагат и съвсем нови възможности за бизнес. Това предизвиква все повече въпроси за опасността при боравенето с тях и законовите регулации за използването им.

Изложение

Думата „дрон“ е използвана за първи път за описание на БЛС в края на 1934 г., тъй като ниско летящите биплани звучат като облак

от пчели. В продължение на 25 години думата се използва само за обозначаване на самолети, използвани като мишени.

Безпилотните летателни системи (БЛС) представляват бързоразвиващ се сектор с голям потенциал за икономически растеж в ЕС. В тази връзка през май 2019 г. бяха публикувани два регламента – Делегиран регламент (ЕС) 2019/945¹⁶⁵ и Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/947¹⁶⁶ на ЕК, относно безопасното интегриране на дистанционно управляваните дроне в европейското въздушно пространство. Първият определя техническите изисквания и сертифицирането на БЛС и техните оператори, а вторият – правилата и процедурите за експлоатацията им¹⁶⁷.

Новата правна рамка поставя базовите принципи за гарантирането на сигурността, безопасността, защитата на личните данни и неприкосновеността на личния живот.

С новите регламенти се премахват някои правила, които могат да стагнират предприемачеството. Идеята е те да внесат правна сигурност в този отрасъл, който обединява значителен брой малки, средни и стартиращи предприятия.

По отношение на безопасността с регламентите се въвежда нов подход, който е основан на риска и експлоатационните резултати. В тях са отразени различните рискове в отделните сектори на гражданското въздухоплаване. Така например вертолетите и БЛС от нисък клас подлежат на по-прости и евтини процедури за одобрение в сравнение с търговските въздухоплавателни средства.

Новите правила влязоха в сила от 1 януари 2021 г. и ще бъдат валидни до разработването на окончателния комплект от нормативни документи през 2022 г.

Регламентите разделят тронете в три категории на използване – неограничена, специфична и сертифицирана.

Неограничената е разделена на три подкатегории в зависимост от класа маркировка и тежестта на дрона:

- A1 – извършване на полети над хора, но не множество хора;

¹⁶⁵ Делегиран регламент (ЕС) 2019/945 на Комисията от 12 март 2019 г. относно безпилотните летателни системи и операторите от трети държави на безпилотни летателни системи.

¹⁶⁶ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/947 на Комисията от 24 май 2019 г. относно правилата и процедурите за експлоатация на безпилотни въздухоплавателни средства – текст от значение за ЕИП.

¹⁶⁷ <https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/drones/>, 06.10.2022.

- А2 – извършване на полети близо до хора;
- А3 – извършване на полети далеч от хора.

В тази категория попадат летателните апарати с излетна маса под 25 кг – това са дроновете за масова употреба, които сме виждали и използваме. В тази категория е въведено изискването управляващият пилот да гарантира, че дронът се намира на безопасно разстояние от хората и че не прелита над места, на които са се събрали множество хора. Това означава край на практиката с дроне да се заснемат масови събития като концерти, митинги и други мероприятия. Разрешено е снимането над отделно разхождащи се хора, като се спазват правилата за безопасност. Прието е, че всеки дрон с тегло повече от 900 грама и скорост повече от 65 км в час ще бъде задължителен за регистрация и идентификация.

Предвидено е за най-ниския клас дроне – с тегло до 25 кг, да не се изисква предварително разрешение за експлоатация. Управляващият дистанционен пилот ще трябва да гарантира, че дронът се намира на безопасно разстояние от хората и че не се издига на височина над 120 метра над земната повърхност.

Според измененията всички собственици на БЛС трябва да преминат през процедура за регистрация на устройство, ако управляват дрон с максимално излетно тегло 250 грама или по-малко, ако разполагат с оборудване, което може да записва изображения, видео или звук. Само лица над 16 г. могат да управляват дрон в ЕС.

Специфичната категория включва БЛС с т. нар. среден риск. Регистрацията на такива устройства е задължителна, а специални комитети на Националните авиационни служби ще оценяват рисковете и ще координират издаването на разрешителни удостоверения. За да получи разрешение, операторът на БЛС от тази категория трябва да извърши оценка на риска, свързана с безопасността, и която оценка ще определи изискванията, необходими за безопасна експлоатация на БЛС.

Категорията сертифицирани високорискови дроне включва сложни индустриални модели. Такива БЛС са обект на задължителни авиационни разпоредби. При тази категория рискът за безопасността е толкова висок, че се изисква сертифициране на оператора на БЛС и самата БЛС, за да се гарантира безопасността, както и лицензиране на дистанционно управляващия пилот.

В САЩ разделят дроновете по клас на издигане, като най-високата категория е А. Такива устройства могат да се изкачват на висо-

чина от 5 400 до 18 000 метра. Най-ниската категория – G, включва устройства, които излитат на не повече от 360 метра.

В Русия е задължителна регистрацията на БЛС с тегло от 250 грама до 30 кг.

Операторите на дроне са длъжни да се регистрират, ако управляват БЛС, което при сблъсък с човек е в състояние да нанесе удар с кинетична енергия от 80 джаула и използването на който може да представлява заплаха за сигурността на личните данни и неприкосновеността на личния живот, обществената сигурност или околната среда. Собствениците на дроне трябва да сключат застраховка за полети.

Агенция за авиационна безопасност на ЕС (ААБЕС) актуализира Правилата за лесен достъп за дроните (Easy Access Rules for Drones). Easy Access Rules for Drones е документ, съдържащ всички правила и процедури за експлоатация на БЛС, показани в консолидиран, лесен за четене формат с усъвършенствани навигационни функции чрез връзки и отметки. Този документ обхваща Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/947, свързаните с него приемливи средства за съответствие (АМС) и насочващи материали (GM), както и Делегиран регламент (ЕС) 2019/945.

С това изменение от януари 2021 г. се доуточняват условията за разрешаване на операции с БЛС над населени райони и множество хора в „специфичната“ категория, осигурява се оперативната съвместимост на националните системи на държавите членки на ААБЕС за регистрацията на операторите на БЛС и на сертифицирани БЛС, които изискват регистрацията, и се въвеждат нови предварително дефинирани оценки на риска (PDRA), както и се подобряват съществуващите PDRA¹⁶⁸.

За да се управлява дрон в държава – членка на Европейската агенция за авиационна безопасност (EASA), пилотът трябва да има завършен онлайн курс за обучение, който се провежда във всяка държава членка. Единственото изключение е за дроне, класифицирани като тип C0, за които не се изисква обучение.

Много малко потребители на дроне знаят, че в момента в България за полетите с БЛС се изисква предварително разрешение от Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администра-

¹⁶⁸ <https://drones.caa.bg/bg/news/pravila-za-lesen-dostp-za-dronove>, 06.10.2022.

ция” (ГД ГВА) с точни GPS координати за мястото на полета, датата и точното време за начало и край, независимо от това къде в България ще се управлява дрон. Тридесет минути преди полета операторът на БЛС трябва да се обади на Центъра за планиране и разпределение на въздушното пространство, като активира заявената зона за опериране¹⁶⁹.

Регистрацията на оператор на БЛС представлява административна процедура. Самата регистрация не дава права за полети. За да се извършват полети с БЛС следва да се спазват всички изисквания на Регламента за изпълнение (ЕС) 2019/947, като например обучение на персонал, разработване на експлоатационни процедури и кандидатстване за разрешение, когато е необходимо.

Процедурата по получаване на разрешение е малко тровава – необходими са поне 5 дни преди датата на заявката за планирания полет. Но при неспазване на Закона за гражданско въздухоплаване глобата е от 1 000 до 10 000 лв.

Дроновете, закупени по-рано от 1 януари 2021 г. и нямащи обозначение за клас за сертифициране, автоматично ще бъдат причислени към неограничената категория. Преходът към новата система ще отнеме общо 2 г. До 1 януари 2022 г. държавите – членки на ЕС, следваше да определят географски зони, където полетите ще бъдат забранени или ограничени, или ще изискват специални разрешителни. До 1 юли 2022 г. наборът от правила трябва да бъде разширен за дроневи от първа категория. До 1 януари 2023 г. правилата ще се прилагат за другите две категории. Ще бъде невъзможно да се използват дроневи без данни за сертифициране.

Ако стъпите в чужда собственост, това е нарушение на закона, но ако прелетите над нея с хеликоптер – не е. Това гласи решение на Върховния съд на САЩ от 1946 г., в което въздушното пространство се обявява за „обществена магистрала“. През 2012 г. Сметната палата на САЩ разглежда въпроса за частните дроневи и стига до извода, че „в момента няма федерална агенция, която да носи конкретна отговорност за тяхната регулация“¹⁷⁰.

Единните регулации за дроневи в ЕС са първото международно законодателство, което внася ред в сектора. Това може да допринесе и за развитието на бизнеса с БЛС, който по прогнози на ЕК само в

¹⁶⁹ <https://www.caa.bg/bg/category/633/17277>, 06.10.2022.

¹⁷⁰ Гудман, М. (2016). Киберпрестъпления. София, с. 211.

рамките на ЕС до 2035 г. може да генерира приходи от €35 млрд. и да допринесе за откриването на 100 000 нови работни места¹⁷¹.

Заклучение

Пред развитието на безпилотните апарати съществуват редица трудности както от технологичен, така и от законодателен характер. Така или иначе, жребият е хвърлен, независимо дали ни харесва или не – ерата на широката употреба на безпилотни летателни апарати в бизнеса вече настъпва.

Използвана литература:

1. Гудман, М. (2016). Киберпрестъпления. София.
2. Делегиран регламент (ЕС) 2019/945 на Комисията от 12 март 2019 г. относно безпилотните летателни системи и операторите от трети държави на безпилотни летателни системи.
3. Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/947 на Комисията от 24 май 2019 г. относно правилата и процедурите за експлоатация на безпилотни въздухоплавателни средства текст от значение за ЕИП.
4. <https://drones.caa.bg/bg/news/pravila-za-lesen-dostp-za-dronove>, 06.10.2022.
5. <https://www.caa.bg/bg/category/633/17277>, 06.10.2022.
6. <https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/drones/>, 06.10.2022.

За контакти:

Доц. д.н. Драгомир Кръстев
Висше училище по телекомуникации
и пощи
E-mail: drago.krastev@gmail.com

¹⁷¹ <https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/drones/>, 06.10.2022.